

GAZETA KRAKOWSKA

Nr. 6.

W ŚRODĘ DNIA 19. STYCZNIA 1803.

Z Wiednia d. 12. Stycznia.

Z Pragi odbieramy wiadomość, że Arcy Xżna Maryia Amalia wdowa po Xciu Parmeńskim, raczyła d. 29 Grudnia r. p. tamtey szczy instytut głucho-niemych odwiedzić, który jest utrzymywany od członków instytutu wdow. Arcy Xżna Jmć okazała tym nie-szczęśliwym uczniom, upośledzonym od na-tury, największą czułość i przeszło godzinę z niemi rozmawiała. Nauczyciel tego instytu-tu, Dominik Stöbr, odprawił z temi nie-szczę-śliwemi dziećmi examiu, w którym okazał, że mogą się nauczyć mowić i innych nabydź wyobrażeń. Arcy Xżna Jmć przekonała się o skutkach nauki, dzwita się nad ich weso-łością, oświadczyła nie-szczęśliwem swoje u-kontentowanie, udarowała ich odchodząc i przyrzekła znowu ich odwiedzić i wesprzyć. —D. 31 Grudnia wyjechała Arcy Xżna Jmć do Drezna odwiedzić swą corkę.

J. C. K. M. troskliwy zawsze o dobro swych poddanych i pamiętny o nuy mniejszey klasie ludzi, raczył na przełożenie Arcy Xcia Palatyna naytąskawiey rozkazać, aby szpital w Budzie, który przez powiększenie ludności stał się za małym, był obszerniey

wystawiony na nowo urządzony. Aże- by zaś rzecz ta tem prędzey do skutku przyszła, raczył powierzyć całe to dzieło Cesarsko - Krolewsk: podkomorzemu i Krol: Węgierskiemu radcy, hrabi Antoniemu Czyra- ki de Dienesfalva, który ma go na wzor pe- stkiego instytutu urządzić.

Obługanie hiszpańskich d. 2. Grudnia.

Głoszą za rzecz pewną, iż dwor madry-cki wyrobił sobie od Oycy S. 3 bule nader ważne. Przez pierwszą Xżę Pokoju jest mia- nowany jeneralnym wizytatorem wszystkich zakonow i klasztorów w całej monarchii hisz- pańskiej. Przez drugą przyznane zostały rzą- dowi dochody wszystkich wafuiących lub za- wakować mogących prebend i t. d. przez lat 20cia. Przez trzecią nakoniec Arcybiskup Toledy (szwagier Xcia Pokoju) odebrał neo- graniczoną moc do znieśienia tyle klasztorow, ile mu się będzie zdawało. — Urzędownie ie- dnak ieszcze te bule nie są ogłoszone.

Podług innych wiadomości miano uwolnić żeglarza około świata Malaspina i iego podroz kazać wydadz — W północney części hiszpanii naywiększe panuje zimno; w niektórych miej- scach jest na dwie stopy śniegu. — Nie daw-

zo grano na madryckim teatrze *Świętoszka* przez *Moliera*.

Z Paryża d. 29. Grudnia.

Dnia onegdajszego W. Sędzia został w pałacu sprawiedliwości na urząd prezydenta sądu kaslacyynego installowany. Wszystkie członki tego sądu były w stroiu ponsowym, a mnostwo widzow i wspaniałe obrzędy ten akt uświetniały. W. Sędzia przyjechał w 6 konnym powozie pod zastoną oddziału dragonow. Po mszy, którą arcybiskup paryzki celebrował, udało się całe zgromadzenie do izby sądu kaslacyynego. Prezydent Muraire miał mowę, na którą W. Sędzia odpowiedział. Potem jeden z sędziow zdawał rapport z processu kilku hersztow ostatniego buntu na St. Domingo, którzy konstytucyją Toussaint Lonvertura podpisali. Nakoniec trybunał wy słuchał rapporta kommissarza rządowego Merlina, i chwalił, ażeby winowaycy znajdujący się na okrętach w Breście, oddani byli sądowi kryminalnemu departamentu Sekwany.

W celu podniesienia handlu wyrok konsulow nakazał ustanowienie urzędow handlowych w Lionie, Rueinie, Bordeaux, Marsylii, Antwerpii, Nancie, Dunkierce, Nimedze, Awenionie, Strazburgu, Turynie, Montpellierre, Genewie, Bayonnie, Tolozie, Turze Karkassonie, Amienie, Hawrze &c. Te urzędy składadź się mają z 9 członkow, a jeżeli miasto ma 50,000 obywateli z 15 którzy wszyscy mają bydź kupcami miejscowemi, i przynajmniej 10 lat handel powinni byli prowadzić. Prefekt miejscowy jest iuz ze swoiego dostoięństwa członkiem i prezydentem urzędu handlowego. Przeznaczeniem tych zgromadzeń handlowych jest podawać projekta do pomnażania handlu, skazywać przeszkody wstrzymujące wzrost handlu, i czuwać nad publicznemi handlowemi ustanowieniami, tu-

dzież wykonaniem ustaw względem handlu ukradkowego i t. d. Urzędy handlowe znoszą się prosto z ministrem wewnętrznym. Corocznie 1/3 część członkow będzie w nich odmieniona, lecz wychodzące członki mogą bydź wybranemi na nowo. Mianowanie członkow za każdą razą ma otrzymać potwierdzenie ministra. Nadto ma bydź przy boku ministra w Paryżu ustanowiona Rada główna handlowa, do której każdy urząd prowincyalny poda 2 kandydatow, z której dopiero listy pierwszy konsul 15 członkow wybierze. Ci 2 razy do roku w Paryżu zgrohadzać się będą, a 3 zawsze prawie tamże mieszkać będą.

Inny wyrok konsularny stanowi, ażeby wszyscy sędziowie, pisarze sądowi i adwokaci na każdym posiedzeniu tegoż, co i przedtem używali stroiu.

Nasza Rzeplta utrzymywała dotąd 8 regimentow artyleryi pieszey, 4 regimentow artyleryi konney i 4 bataliony do ciągnięcia armat; że zaś pokoy przyznał nam bardzo wiele twierdz, zatem i liczba artyleryi ma bydź ieszcze znacznie powiększona.

Przybył tu z Wiednia Xiążę Esterhazy znajdował się z Xiężną Dołthorukinią na wspaniałey uczcie, którą Pani Recamier w ten poniedziałek dawała.

Nasz rząd będzie utrzymywał osobnega posta przy Elektorze arcykanclerzu, rownie iako i przy Elektorze Badeńskim, — P. Abel bawi się teraz w Paryżu.

Z wielu przygotowań wnoszą, że pierwszy konsul przeniesie swoje mieszkanie do Wersalu.

Eskadra wyszła niedawno do St. Domingo niewzięta z sobą tylko 5000 woyska, nie 10,000 iak rozgłoszono.

Mowią, że jenerał Andreosy ma zlecenie

domagać się od rządu angielskiego opuszczenia Malty i Egiptu.

Konsulta helwecka przyjęła podany jej projekt konstytucyi federalney, ale względem rządów kantonowych zdania są rozdzielone.

Ambasador rosyjski podał rządowi nasze mu notę, że Imperator Jmć przyjmie gwarancją Malty, ale pod pewnemi warunkami.

Z Londynu d. 28. Grudnia.

Tomasz Payne w liście swoim do Amerykanów tłumaczy się w następujący sposób: "Nie potrzebuję miejsca w rządzie, ani go sobie życzę. Między wszystkimi urzędami, które mi dadź możecie, nie masz żadnego, któryby mi zysk autora godnie mógł wynagrodzić, bo już w uczonym zawodzie niezaprzezoną chwałę uzyskałem; nie macie urzędu, któryby, iakożkolwiek z moimi zasadami zgodny mógł mi opłacić moje polityczne lub religijne zasady. W każdym względzie wypada mi tylko zostać nieinteresselnym widzem, jakim do tychczas byłem. O przyszłych moich publikacyjach nie omieszkam Was uwiadomić. — Gdy Tomasz Payna z takim uniesieniem w Washingtonie przyjmowano, niechciano go tym czasem w Georgetownie w jednej gospodzie nawet cierpieć.

Onegday umarł tu Alderman Tomasz Kaddell w 60 roku życia swojego. Zalecił on się publiczności w zawodzie xi-garskim: Hume, Robertson, Gibbon, Blair, i tylu najsławniejszych pisarzów znaleźli w nim szczerego przyjaciela i wspomagacza nauk. Kupił więcej uczonych rękopismów niż wszyscy inni xięgarze angielscy. Piastował urząd aldermana od r. 1798. Skarżył się często na ból w piersiach, a ostatniey niedzieli powrociwszy o 1 wnoy do domu, inż więcej nie wstąpił.

Na wczorayszem posiedzeniu parlamentu nic ważnego nie zaszło. P. Sherydan chce o-baszy do Kairu, gdzie był najlepiey pr zyię-

skarżyć lordów Spencera, Grenwilla, Minto i t. d. przed parlamentem, że swoją protestacyją kazali w londyńskiem gazecie wydrukować.

Kommissyja mająca sędzić potłownika Despada i jego współwinowayców ma otrzymać za prezidenta lord Ellborougha, i swoje prace przy końcu Stycznia rozpocząć.

Na morze śródziemne odplywa ieszcze kilka wojennych okrętów.

Lord Elgin ma ieszcze przez czas nieiaki w Konstantynopolu pozostać.

Nasze gazety pod artykułem z Egiptu donoszą co następuje: Fregata francuzka Cornelia o 44 armatach przywiozła do Alexandryi potłownika Sebaftyaniego, który iak słysząc, ma tam założyć francuzki handlowy kommissoryat; ale Anglicy sądzą że tam przybył dla rozpoznania dzisieyszego położenia rzeczy. Jeszcze woyska nasze nie zabierają się do opuszczenia tego kraju. W Wrześniu przybyła eskadra z woyskiem tureckim do Alexandryi; ale gdy nasz kommandant naład go nie puścił, odplynąć musiała. Turek bez paszportu nie może wniyśdż do Alexandryi. Wreście Anglicy żyją z Turkami w zgodzie. Wywóz zboża był zabroniony. Żywność jest tania, procz płodów zagranicznych. W Alexandryi mieszka 2ch kupców angielskich, i ci dowolnie cenę zboża stanowią. Powietrze się uśmierzyło. Potłownik Duler od szwajcarskiego regimentu de Rolle umarł d. 22 Września i był nayuroczyściey przy Pompeiowym słupie pochowany. Regimenta de Rolle, Wattewille i Dillon, tudzież wszyscy officyotowie szli za zwłokami. Turcy mieli zamysł uderzyć na oboz Beiow, ale ei ich uprzedzili i 2000 Turkow wyrzneli. Jenerał Sztuark skoro przybył do Egiptu wysłał natychmiast swego adiutanta lorda Blanyre do Achmeta

ty, wraz z officerami, którzy mu towarzy-
szyli, ale powracając był od wodnych zboycow na Nilu napadnięty, i tylko we własnem
mężtwie obrony szukać musiał. Około 800
Turków przeszło na stronę zbuntowanych
Bełow.

Officerowie i gemeyni wschodnioindy-
scy, którzy się w Egipcie szczególniey za
szczycili, otrzymają nadgodowe medale.

Lord Cavan przybył tu z Egiptu.

W r. p. urodziło się w Londynie ludzi 19,918
a umarło 19,379 najstarszy z umarłych miał
lat 102. Sześćdziesiąt osób miało 90 do 100
lat; małoletnich dzieci zeszło 5925.

Do Pliumtu przybył francuzki statek po-
cztowy z Martyniki z depeszami do swego rzą-
dy. Francuzi się tam obchodzą bardzo ludzko
z Anglikami, ale z Amerykanami bardzo przy-
kro. Od wywozu tamtejszych płodów płą-
cą po 5 od 100.

Jenerał Pichegru jest teraz w Londynie.
Amerykańskie wiadomości donoszą, że jene-
rał Leklerk nakazał powszechne uzbrojenie
Europeyzyków na St. Domingo.

Francuzki rządca zakazał Murzynom na
Martynice nosić trzewikow i pończochow, jako
froy Europeyzyków. Zwyczajny ich stroj
jest koszula, kurtka i długie spodnie.

Z Petersburga d. 21. Grudnia.

Wyszedł tu bardzo ważny ukaz Impera-
torski, przez który szlachta Rosyjskiego pań-
stwa ma pozwolenie prowadzenia hurtowego
i morskiego handlu bez utracenia słache-
ctwa.

D. 12 t. m. J. Imp. M. z Imperatorową
Jmć zaszczylił obecnością swoją, niemiecki
teatr, na którym dana była z najwyższego
rozkazu sztuka: "Kobieta od Dunaju,, Uko-
chany Monarcha był od licznie zebranego wi-
dza z niewypowiedzianą radością przyjęty,

na co zwykłą swoją uprzejmością odpowie-
dział.

Półkownik Sulzer, który od dawnego
czasu sprawował tu interesa dworu bawar-
skiego, miał d. 12 audyencyją pożegnania u
Imperatora Jmć.

Konsyliarz flapu Bruksilow mianowany
jest wice gubernatorem Moskwy, jen. maior
Sucharew szefem Irkuckich dragonow, jen.
leit. Kasparow gubernatorem Cywilnym Kau-
kaskim, a porucznik baron Pahlen adiutan-
tem przy Xięciu Wirtemberskim jenerale
iazdy.

Z Rossyi d. 14. Grudnia.

Wiadomo że w traktacie pomiędzy na-
szym Imperatorem, a Królem Angielskim d.
17 Czerwca 1801 podpisany w Moskwie, a
ratyfikowany w Petersburgu d. 4 Stycznia
1802 znajdowały się warunki dodatkowe, a
te są niniejszey treści: Gdy oktet jest niestu-
szenie zabrany, właściciele mają prawo upo-
minać się o wynadgodzenie. — Gdy które
zmocarstw. niekontente z wyroku admiralicji,
tedy sprawa w Rossyi wytoczy się do senatu,
a w Anglii przed radę tajną królewską. —
Obie strony przyrzekają starać się o jak naj-
prędsze spraw rozsądzanie. — Przed rozsądze-
niem nie mogą być przedawane zdobycze. —
Przyzwolona wolność handlowa upoważnia
neutralne mocarstwa prowadzić handel z osadami
mocarstw wojujących, a poddani mają uży-
wać przywilejow służących państwu przy-
acielskim.

Z Monachium d. 28. Grudnia.

W dzisiejszey tutejszey gazecie jest
umieszczony artykuł następujący:

Z Freisinga d. 27. Grudnia. "Zacho-
dzące odmiany wszystkie czyny rządu i poli-
cyi dowodzą oświeconego ducha naszego no-
wego rządu. Gdy kassa kontrybucy publicznej

eznych znaczemi długami jest obciążona, srebra kościelne są użyte na zaspokojenie tych długów a tym sposobem na wsparcie poddanych i rzetelne uczynki pobożne. Kapituła katedralna kapituły S. Jędrzeia, S. Wita, S. Jana, wszystkie korporacje kościelne i bractwa zniesione zostały. Od nowego roku ustają wszystkie urzędy kościelne przy powyżey wymienionych kościołach, wyjąwszy kapitułę katedralną, która jeszcze do nieoznaczonego czasu w swym stanie pozostanie. Parafie kapituły S. Jędrzeia i S. Wita będą bez wątpienia połączone z wielką parafią S. Grzegorza. Dla zupełnego uwolnienia od ciężaru dawania kwater wojsku, przeznaczono dla wojska Elektorskiego kilkanaście izb w obszernym budynku seminarzystkim, które za koszary służyć mu będą. Skarby uczone biblioteki kapitulney, które dotąd służyły tylko za pokarm myszom i szczurom wyszły z długiego swiego więzienia i część ich przewieziono już do Monachium. Wielkiej liczbie dawnych zwyczajów już zapobieżono np. chowaniu umarłych podczas mszy &c. Baczność naszego generalnego kommissarza barona Adama Aretin wszystko obeymuje i równie jak tego czynność i uprzejmość jest bez granic.,

Z Rzymu d. 18. Grudnia.

Dnia 11. b. m. przybyły do Civitavecchia z portów francuzkich dwa bardzo piękne nowo zbudowane bryki, które pierwszy konsul w upominku Papielowi posłał. Noszą imiona jeden S. Piotra, a drugi S. Pawła.

Cudowny obraz Panny Miryi Loretańskiej, który Papież kazał do Loretu odwiedzić stanął tam d. 9. b. m. Licznie zgromadzony lud oczekiwał na obraz, który przy odgłosie armat w pośród dwóch szeregów wojska od 8 biskupów był niesiony i na swoim dawnym miejscu ustawiony. Nocy następującej po

tem uroczystym dniu nie tylko miasto Loreto, ale też znaczna część jego okolic były oświetlone.

Z Ratyzbony d. 30. Grudnia.

Wczoraj w wieczor Elektor Arcykanclerz przybył do naszego miasta. Na jego przybycie chciano oświetlić miasto, lecz Elektor Jmć podziękował za tę grzeczność. Wszyscy ministrowie oddali mu dnia dzisiejszego wizyty.

Wczoraj podano dyktaturze deputacyi wiele nowych reklamacyi, iako to:

" Memoriał hrabiów Zeil pod dniem 25. Grudnia tyczący się prawa prezentowania na plebanie i prebendy; memoriał ministra Xcia biskupa Lubeckiego przy Seymie Rzeszy P. Koch względem całości tegoż biskupstwa; memoriał hrabiego de Linange — Guntersblum i Heidensheim pod dniem 22. Grudnia względem powiększenia wynadgodzenia; memoriał hrabiego de Linange — Westerbürg pod dniem 22. Grudnia względem tego samego przedmiotu.

Z Frankfortu d. 27. Grudnia.

Zaraz po powrocie gońca z Petersburga, ma być ogłoszona konwencya względem indemnizacyi W. X. Toskańskiego. Miasto Passawa zostanie przy Bawaryi; ale biskupstwo Eichstädt W. Xże otrzyma. Rosya ma tę konwencyą gwarantować. Konferencye w Paryżu prowadzone były w tej mierze między radcą stanu Jozefem Bonaparte i hrabim Kobenzl, mianowanemi od swoich rządów kommissarzami.

Mowią, że w Moguncyi w nocy z d. 23. na 24. lekkie trzęsienie ziemi uczuć się dało. Jen. Szuwałow i kawaler Tiszowski przejeżdżali d. 25. t. m. przez Kolonię powracając z Paryża do Petersburga.

Medalier Berliński Daniel Loos i syn ie-

go, zrobili bardzo piękny medal na pamiątkę: iż w r. 1803. jest już 1000 lat jak miasto Hamburg założone zostało.

Na pismo podane przez starozakonnych deputacyi Rzeszy w Ratyzbonie; żydzi tureyski otrzymali zlecenie udać się najprzód do swoich miejscowych zwierzchności, co już zrobili dopraszając się szczególniej o obszerniejsze miejsce na pomieszkania i większą wolność handlu w czasie iarmarku.

Elektor Arcy-Kancelarz podarował znaczne swoje zbiory rysunków, kopiersztychów i bibliotekę z 5000 książek złożoną do gimnazjum Luterskiego i Katolickiego w Erfurcie, każdemu po połowie.

Wielka część duchowieństwa katolickiego z Augsburga, a szczególniej żyjący ziałmużny, do krajów Austriackich przenieść się zamysłają.

Jezuici zgromadzeni dawniej w Dillingen przenieśli się teraz w części w kraj Xżęcia Hohealohe; w zamku Xiążęcym Pfdelbach jest ich 16. Z Włoch dostają wsparcie pieniężne; ale z Jezuitami w Rosyi (którzy sobie teraz nowego generała obrali) żadnych związków nie mają.

Elektor Trewirski wiele doznał grzeczności w układach z Xiążętami Rzeszy, zabierającami mocą indemnizacyi, jego kraje. Elektor Bawarski, gwardyą jego z 12 ludzi złożoną, do 24 pomnożył, przyrzekł opłacać, i kilku jego szambelanów wziął w służbę. Xiąże Wirtemberski wyznaczył mu 30,000 ryńskich na rok, jako bywшему Xiążęciu Proboszczowi w Ellwangen.

Z Strazburga d. 31. Grudnia.

Mówią że radca stanu Laumond bywszy prefekt naszego departamentu pojechał do Turyynu z ważnym zleceniem.

Gdy dobra prywatne Xżąt Rzeszy Nie-

mieckiey mających dawniej posiadłości w Alzacyi przez prawych właścicieliw rzpltey Francuzkiey ustąpione zostały, sprzedarz przeto dobr tych rozpoczęła się. Zamek Bergzabarn z przyległościami, tudzież kilka innych majątności należących do domu Palatyńskiego już naw t sprzedane zostały. Wielu bogatych właścicieliw składają kompanie dla zakupienia tych dóbr w ogóle od rządu, dla sprzedania ich potem częściami z zyskiem.

Z Bernia d. 26. Grudnia.

W kraju Gryzonow zupełna teraz spokyność panuje i nie masz tam więcej wojska francuzkiego nad jeden batalion 30 półbrygady przybyły z Włoszech. Koszta na ten batalion wynoszą miesięcznie 23 tysiące złotych. Summę tę rozłożono na tych, którzy należeli do insurrekcyi za federalicyją; lecz wiele gromad oświadczyło że ten ciężar znosić będą bez obciążania nim osob prywatnych. Dowodzczy insurrekcyi byli aresztowanemi, i w krotce mieli być wywiezionemi z kraju, a przynajmniej powszechnie się tego spodziewano, gdy niespodzianie przeciwny z Paryża rozkaz odebrano. Prefekt gryzoński objął w posiadłość biskupstwo Koirskie imieniem rzpltey helweckiey.

Wsie Roetterstorff, Mezerten, Hoffstetten, Bettwyl i Wyterswyl nadgraniczne biskupstwa Bazyleyskiego, leżące zaś w kantonie solothurnskim woytowstwie Dornach podały swoje przełożenia ministrowi i generałowi Ney przeciwko miernemu podatkowi na d. 20. Listopada b. r. uchwalonemu. Jenerał Ney wezwał rząd helwecki, aby gromady te od pomienionego podatku uwolnił, z powodu iż przy oznaczeniu granic Helwecyi, gromady te może do rzpltey francuzkiey wcielone będą.

P. Moore (mówi gazeta wodeyska) nie

opuszcili Konstancyi i nie poiechali do Frankfortu d. 9. Grudnia iak doniesiono. Postanowieniem stauu, który przez Frankfort przejeżdżał był zapewne P. Rufsillow.

Z Genui d. 18. Grudnia.

Fregata angielska Resistance mająca 36 armat pozawczoray zawinęła do naszego portu. Podług wiadomości po wziętych w Liwornie od eskadry hollenderskiej tam się znajdującey, w portach sardyńskich znajduje się flotta angielska złożona z 15 liniowych okrętów i kilku fregat.

Z Bambergu d. 31. Grudnia.

W naszym mieście ogłoszono co następuje:

“Jeneralny elektorski kommissoryat w Frankonii nakazuje; 1) Juryzdykcyia wszystkich fundacyi duchownych i klasztorow jest zniesiona w krajach Elektora Jmć w Frankonii; 2) Urzędnicy sprawiedliwości tych korporacyi i klasztorow aż do nowego rozkazu sprawować będą swoje obowiązki w charakterze urzędnikow elektorskich i we wszystkich czynach sprawiedliwości i policyi podlegać będą Regencyi Bambińskiej; 3) Trybunały Apellacyi będące dla tych którzy podlegali powyżey rzeczonym iurisdikcyom ustana i wszystkie apellacye od wyrokow sądow fundacyi duchownych i klasztorow przemienionych teraz na sądy elektorskie poydą, prosto do Regencyi Bambińskiej; 4) Dla urządzenia interesow ekonomicznych fundacyi duchownych i klasztorow, dla przygotowania wykonania resesu Depuracyi pod d. 23 Listopada będzie oddzielna kommissyia mianowana &c. w Bambergu d. 28 Grudnia 1802, Podp. baron Hompesche, niżey Gussbaher,

Z Hagi d. 1. Stycznia.

Ciało prawodawcze zgromadziło się d.

29 p. m. i odbyło posiedzenie rownie iak i następnego dnia bez przypuszczenia arbitrow. Dla zachęcenia tak dla naszego kraju użytecznego połown śledzi, wniósł wczoray dyrektoriat do ciała prawodawczego, aby uchwalilo na 12 lat dla każdego staku wypływającego na połow śledzi 700 zł. hol. nadgrody. Także dla podniesienia rolnictwa zakazano wywozu gnoiu, popiołu i t. d. do bywszey Brabancyi.

Przemiana gońcow między Paryżem i Hagą jest od nieciakiego czasu nadzwyczaj częsta. Pogłoska iakoby rząd francuzki żądał od naszey Rzpltey 8 mill. pożyczki i okrycia pewney liczby woyska nie będącego na naszym żołdzie, jest zmyślona.

W Amsterdanie założono nową kompanią asekuracyyną od ognia, której dom oszacowany 10,000 nie zapłaci rocznie iak 10 zł. hol. za swoje bezpieczeństwo czyli wynadgodzenie wartości w przypadku gdyby się spalił.

Sąd dla prowincyi Hollandyi i Zelandyi od 100 lat trwający, ustaił d. 10 Stycznia, i każda prowincyia będzie odtąd osobny sąd miała.

Od granic Szwaycarskich d. 26. Grudnia.

W Szwaycaryi o niczem teraz nie mówią, ani nie myślą iak tylko opiśmie i mowie Bonapartego do deputowanych szwaycarskich w Paryżu. Każda partya wyciąga z nich polityczne wnioski względem nowey konstytucyi stosownie do swoich życzeń i nadziei. Cała Szwaycaryia jest nieiako na dwie partyie podzielona, to jest chcących jednostaynego rządu i federalistow. Pierwsi mniemaią byź najlepszym rządem dla Szwaycaryi jedno reprezentacyne ciało i rząd śródkowy; drudzy pragną dawnego kantonowego rządu. Ostatni zdaią się iuz tryumfować, ponieważ Bonapar-

te oświadczył się za ich systemem; tym czasem odmiany iakie on chce widzieć w urzędzeniu kantonow, nie przypadają im do gustu, a mianowicie zniesienie familijnych przywilejow we wszystkich arystokrackich kantonach. Pogodzenie atoli nowych zasad nieograniczoney wolności polityczney, z dawnemi kantonowemi urządzeniami, i obok tych wystawienie środkowego rządu bez wszelkiej władzy i woyska, zdaie się trudną w wykonaniu rzeczą. Czyliż nie należy obawiać się, aby ten środkowy rząd temu samemu losowi nie podpadł, iak niegdyś rada Amfikyonow Rzepltych Greckich, że mocniejsze kantony wyłamią się z pod jego rozkazow i poydą za pędem swych chuci? Nadto odsunięte, a dawniey uprzywilejowane familie trudno będzie w spokojności utrzymać, zawsze będą kabałować i powstawać przeciw nowemu rządowi. Nie masz ratunku dla tego niegdyś szczęśliwego, a teraz zniszczonego kraiu iak żeby usłuchał rady pierwszego konsula stał się umiarkowanym, roztropnym i poświęcił prywatne nienawiści! Bez tego ani spokojności, ani szczęścia spodziewać się niemoże, choćby nawet najlepszą miał konstytucyją.

Rozmaite Wiadomości.

Pilny ideał postrzegacz powiada: iż częstych nader pożarow nie zawsze nieostrożność ludzka jest przyczyną, ale częstokroć i koty. Wiadomo, że koty lubią na ciepłych miejscach legać: kładą się na przypieckach, kominkach, ogniskach w kuchniach i t. d. To pokładanie zwłaszcza w noc, nayniebezpieczniejszym być może, gdyż ten zwierz tam się kładzie gdzie jest naygorętsze miejsce, a częstokroć znajdują się jeszcze żarzące węgle w popielach, które łatwo do sierci jego się przyczepiają, i gdy go sparzą dopiero wyska-

kuie, a biegnąc i otrząsając się bardzo łatwo ogień może zapuścić. Należy zatem mieć baczność na ten szkodliwy ich nałóg, wygaszać należycie po kuchniach i kominach ogień, albo zamykać te miejsca dobrze przed niemi.

Stolarz Michał Murel, w Freyburgu w Bryzgowii, znany z swoich wiadomości w mechanice, zrobił model drewnianego mostu bez żadney podpory na rzekę przeszło sto stop szeroką. Drzewo tak jest ułożone, iż most ten bardzo jest mocny i nie więcey kosztuje iak most na palach lub łyżwach, a jednak bezpieczny jest od kry i wylewu wody.

W włoskim Tyrolu znajduje się Francuz, który za szczególniejszą własnością swego cięła odkrywa podziemną wodę. Jednemu właścicielowi wskazał trzy miejsca, i w samey rzeczy dokonano się trzech źródeł.

Doświadczono niedawno, że bawełniane suknie lub materyje złane olejem, zwinięte w trąbkę i schowane w zamkniętą skrzynkę, w trzy godziny się zapalą, a za doysciem powietrza płomieniem się będą palić. Podobny traf mógł być po wiele razy okazyją pożaru.

Do Anglii sprowadzono z Chin nowy gatunek ziemniakow bardzo smacznych, które wszędzie rozmnożą.

W Höllandyi przeszło od roku wysuszają pomowemi machinami, które za pomocą pary dzień i noc idą, bagna, stawy i jeziora. Na wielu miejscach, które swem smrodem zarażały powietrze, już widać zielone łąki. Wypompowana woda jest do rzek i kanałow wpuszczana.

Kupiec Jerzy Küsten w Orlamünde znalazł nowy gatunek obicow ze słomy, które mają zaletę trwałości, glancu i piękności. Są różnemi girlandami i kwiatami z kitayki i atlasu ozdobione i iedwabiem przeszywane.

GAZETY KRAKOWSKIEJ

WE SRODĘ DNIA 19. STYCZNIA 1803.

Dokończenie o Rozmaitości ludzi:

Pomiędzy Murzynami rodzą się czasem z rodziców czarnych ludzie biali, podobnież dzieje się pomiędzy Indianami miedzianego koloru; lecz pomiędzy białymi nigdy się nie zdarza, żeby czarne wydawali dzieci. Biały kolor zda się więc być pierwiastkowym natury, który klima, pokarm i obyczaje odmieniają, a który w pewnych okolicznościach znowu się pokazuje, lubo wcale od pierwiastkowego odmiennym.

We wszystkim dwie ostateczności prawie zawsze się ztykają: natura doskonała, iak tylko być może, wydaie ludzi białych, natura zmieniona także ich białych wydaie; lecz biały z natury lub z gatunku iest bardzo różny od białego przypadkiem urodzonego. Widziemy tego przykłady tak na roślinach iako i na ludziach i zwierzętach: róża biała i gwóźdź biały są bardzo różne od róży i gwóźdźnika czerwonych, które w jesieni przez zimno lub przymrozki zbieleją.

Mało znane są ludy mieszkające na brzegach i wewnątrz Afryki, zacząwszy od przyładka Marzynow, aż do przyładka Woltow, widać Hottentotow na przyładku Dobrev nadziei. Hottentoci nie są prawdziwymi Murzynami; ale tylko gatunkiem ludzi czarnych, zbliżającymi się do gatunku białych, podobnie iak Maurowie do gatunku czarnych. Hottentoci prowadzą życie błąkające i są największe niechlubi. Jest to rodzaj osobliwszy ludzi dzikich; nadewszystko kobiety, które są mniejsze od mężczyzn, mają nad krogową kością twarde i szerokie wyrostki, które im iak tablica aż ku kolanom wiszą. Wszystkie

kraiowe kobiety przyładku podlegają tym szpetnym wyrostkom, które nawet, jeżeli kto iest ciekawy lub nie ma obrzydzenia, pokazują i dotykać pozwalają. Mężczyźni są wpół enukami, ponieważ w osiem roku wymienia imiedno iądro, w tym przekonaniu, że będą szybciejszymi do biegu.

Zdaie się, iż można naznaczyć, trzy przyczyny rozmaitości, iaką pomiędzy różnymi ludami ziemi postrzegamy. Pierwsza wpływ klimatu; druga mająca związek z pierwszą, iest pokarm; a trzecia, mająca związek z obie ma pierwszemi, są obyczaje. Klima można uważać za pierwszą i istotną przyczynę koloru w ludziach; pokarm lubo mniej wpływa do koloru, przykłada się jednak bardzo wiele do kształtu. Potrawy grube, niezdrowe odmieniają ludzi; u nas nawet widziemy, że ludzie wiejscy nie są tak piękni iak ludzie miejscy; tę samę różnicę postrzegamy i pomiędzy wsiami: lepiej się mająca wieś ma ludzi urodziwszych i piękniejszych od tej, której mieszkańcy zaledwo głód opędzić mogą. Rysy twarzy różnych ludow zależą wiele od zwyczajow płaszczenia nosa, przyciągania powiek, uszow, warg, płaszczenia twarzy i t. d.

W nowym świecie nie zażydnie się prawie tylko jeden gatunek ludzi, którzy są mułey lub więcej siłade ni, widać częśc północney Ameryki, gdzie widzieć można ludzi podobnych do Lapończykow, innych znowu z blond włosami, podobnych do północnych Europejczykow. Z resztą w całej tej obserney świata części wszyscy ludzie są iednakowi. Nie masz tam tej rozmaitości,

iąką w starym świecie znajdujemy. Zda się, mówi P. Buffon, że ta jednostajność ludzi w Ameryce, pochodzi z jednakowego sposobu życia. Wszyscy rodowici Amerykanie są lub byli niedawno dzikami; nawet Meksykw i Peruwianow nie dawno ucywilizowanych nie można od tego wyjąć. Jakikolwiek bądź jest początek tych narodow dzikich, wszystkim atoli zda się być wspólny; wszyscy Amerykanie pochodzą z jednego gniazda; zachowali do tych czas swoy charakter początkowy bez wielkiej odmiany, ponieważ wszyscy zostają dzikami i prawie jednakowo żyją. Ich klima nie jest tak różne co do zimna i gorąca iak starego świata; nadto niedawno osiedli w swem kraju, zaczęli przyczyny, które sprawiają odmianę w rodzaju ludzkim nie mogli jeszcze skutkować

Wielu podróżnych mówią o ludziach morskich (Homomarinus) którym dają nazwiska Trytonow, Nereidow, Syren, rybo-kobiet czyli Ambizow; wszyscy jednak zgadzają się, że to są monstra morskie, bardzo podobne do człowieka przynajmniej od głowy do pasa. W opisie Hollandyi (Les delices de la Hollande) czytamy, iż w roku 1740 po straszliwej nawałnicy, która pozrywała groble w Westris, znaleziono w błocie na łakach kobietę morską; przywieziono ją do Harlem, ubrano i nauczono prządzć; jadła nasze potrawy i żyła kilka lat, powie jednak nie mogła się nauczyć, a zawsze zachowała chęć do wody. Historia powszechna podróżow wspomina, że rybacy wyspy Ceylanu za jednym załowieniem łowią złapali w roku 1560 siedmiu mężczyzn i dziewięć kobiet morskich. Dimas Bosque, królewski lekarz w Goa, który ich examinował, potem w przytomności wielu miljonarzy jezuitskich anatomicznie rozbiarał, znalazł wszystkie wewnętrzne części zupełnie do człowieka podobne. Wszyscy opisujący te monstra zgadzają się, że są zupełnie postawy człowieka aż do pasu, głowę mają okrągłą, oczy przywiększe, twarz szeroką i pełną, jagody płaskie podobnie iak nos, żeby nader białe, włosy popielate, czasem niebieskie i

rozpuszczone na plecy, broda popielata wieszczą aż do pępka i przeplatana siwem włosem, tak iak u starcow widzimy, skóra biała i dosyć delikatna. Samce i samice mają znaki płci człowiecze: samcow nazywają Trytonami, a samice Syrenami; ostatek mają piersi twarde i okrągłe iak młode panienki, barki szerokie, ręce krotkie, w których prawie nie znać łokci, palce w pót skrzywione, które im za skrzydła do pływania służą; niższa zaś połowa zaczawszy od pępka jest podobna do delfina i kończy się na ogonie szerokim i kończystem. Lubo tak wielu wędrowników piszą o tych monstrach, my jednak wątpimy, żeby ich który widział. Mówią oni z podobnyż zapamiętano monstrach leśnych, które nie innego nie są iak tylko małpy i zwierze podobne postawą do człowieka.

CENA ZBOŻ

Na targu w Krakowie d. 18. Stycznia 1803.

Korzec Pszenicy	- - -	zł. pol. 28 do 32.
— Zyta	- - -	22 — 23½.
— Jęczmienia	- - -	16 — 18.
— Owsa	- - -	13 — 14.
— Grach	- - -	20 — 24.
— Kalfy jaglanej	- - -	33 — 44.

W Wiedniu d. 8. Stycznia.

Meca wynolżająca 15 najłzych garcy:		
— Pszenicy	- - -	zł. pol. 23 do 28.
— Zyta	- - -	20 — 23.
— Jęczmienia	- - -	17 — 19.
— Owsa	- - -	13 — 14.

W Brynie d. 7. Stycznia.

Meca Pszenicy	- - -	zł. pol. 22 do 23.
— Zyta	- - -	17 — 19.
— Jęczmienia	- - -	13 — 15.
— Owsa	- - -	9 — 11.
— Prosa	- - -	20 — 22.

W Gdańsku d. 31. Grudnia.

Szefel czyli pół korca najłzego w monecie pruskiej:		
— Pszenica	- - -	zł. pol. 12 do 16½.
— Zyto	- - -	10 — 11½.
— Jęczmień	- - -	5½ — 6.
— Owies	- - -	5 — 6.

DONIESIENIA.

Mikołaj Kayda rodem z Kotuszowa w cyrkule Kieleckim, od lat 18 do woyska polskiego wzięty, zostawiwszy żonę, żadney iey dotąd osobie nadaie wiadomości; ta więc osierocona i bez sposobu do życia zostająca, chcąc dalszemu swemu zaradzić losowi, uprasza Przesławietney publiczności, aby jeżeli ktokolwiek o śmierci lub życiu rzeczonego Kaydy ma wiadomość, tu do Dominium Zborow, gdzie taż osierocona teraz mieszka, przez miłość bliźniego raczył dać uwiadomienie. — Dan w Zborowie dnia 15 Stycznia 1803.

Tereffa Kaydowa.

C. K. Sądy Szlacheckie Krakowskie Galicyi Zachodniej Edyktem niniejszym publicznie wiadomo czynią: iż na żądanie prawem przekonywającego Pana Franciszka Kietlińskiego Dobra Siemieradz z częścią w Błotnicy w cyrkule Radomskim leżące, prawem przekonanych Jana i Felixa Izdebskich braci dziedziczne, przez przyśięgłych taxatorów w Summie 18,529 ryń. oszacowane, w celu zaspokoienia summy 10,000 zł. pol. na rzecz prawem przekonywającego przez licytacyją publiczną sprzedawane będą, pod tym jednak warunkiem: że przysły nabywca summę szacunkową na licytacyi ofiarowaną w dniach 14 po nastąpieney z strony C. K. Sądow tuteyszych aprobacie licytacyi do depozytu sądowego wnieść, a zaś dla pewności aktu licytacyi każdy kupujący całą część ceny szacunkowej jako zakład złożyć jest obowiązany.

Którzy tedy dobr tych nabydź sobie życzą, tym Edyktem wzywają się: ażeby dnia 8 Marca 1803 roku o godzinie 9 zrana w C. K. Sądach tuteyszych do aktu licytacyi stanęli. Wszyscy oraz wierzyciele bezpieczeństwa na dobrach tych mający, którzy osobną wezwania spodziewać się nie mają, Edyktem niniejszym na dzień rzezonny wzywają się z tem ostrzeżeniem: iż owi, którzy się w tym wyznaczonym terminie nie zgłoszą, ani przeciw kupującemu czyli obeymującemu te Dobra, ani też do Dobr samych żadnego już prawa mieć nie będą, ale satysfakcyi swojej z szacunku sprzedaży lub z innego inaiątku dłużnika swego poszukiwać muszą. — W Krakowie dnia 27 Listopada 1802.

Josef de Nikurowicz.

Chrafiński.

Brzozad.

Z Rady C. K. Sądów Szlacheckich Krakowskich Galicyi Zachodniej.

Bubna.

Magistrat Miasta Stołecznego Krakowa wszystkich uwiadamia, i wiadomo czyni, iż na żądanie prawem zwyciężającego Kazimierza Kowalskiego w drodze eksekucyi z powodu wygraney od Walentego Zielińskiego summy 813 zł. pol. 13 gro. z prowizyją i wydatkami prawnemi kamienica Walentego i Agnoszki Zielińskich małżonkow tu w Krakowie na ulicy Florzyskiej pod Nrem 503 leżąca, sądownie zł. ryń. 5897 kr. 32 oszacowana przez publiczną licytacyją tu w sądzie dnia 27 Stycznia roku 1803 o godzinie 3 popołudniu sprzedana będzie.

Wszyscy więc ochotę, kupić ją mający uwiadamiają, aby w miejscu i czasie wyżej wyznaczonym stawili się, którzy także warunki sprzedania tej kamienicy w tuteyszey registraturze widzieć mogą.

W reszcie wszyscy wierzyciele prawo zastawu mający, napominają się, ażeby nie oczekując szczególnych powołań w wyznaczonym owym terminie swoich praw pilnowali, inaczej ani przeciwko kupicielewi albo nabywcy tego dobra, ani do samego onegoż dobra prawo jakowe mieć będą, lecz swego zadosyć uczynienia z szacunku przedarzy, lub też innego inaiątku dłużnika poszukiwać będą musieli.

Drdaeki.

Gollmayer.

W. Lichocki.

Hirschberg.

Z Rady Magistratu C. K. Stołecznego Miasta Krak.

Dan w Krakowie dnia 29 8bra 1802.

Phul.

C. K. Sądy szlacheckie Krakowskie Galicyi Zachodniej oznajmiają tym Edyktem Panu Klemensowi Berneaux, że Pan Jan Malczowski u Sądow tych — o exdywizyją Dobr Chotczy gorney, Chotczy dolney, Gniazdkowa i Kępy Choteczney, w cyrkule Radomskim leżących, między wierzycieli Mikołaja Piaskowskiego tamże kollokowanych — żałobę na niego podał i o pomoc Sądu ile sprawiedliwość wymaga prosił

Gdy zaś Sądy te, nie mając wiadomości gdzie odżałowany zostaje, lub czy wcale w C. K. Państwach dziedzicznych znayduie się, onemuż adwokata tuteyszego P. Telesora Billewiczi, z tego szkoda i jego kosztem zastępcą postanowity, z którym process ten stosownie do ustawy sądowey na C. K. Państwu dziedziczne przepisany, rozpozcznie się i ukończony będzie; on przeto Edyktem niniejszym tym końcem upomina się:

ażebv dnia 23 Lutego 1803 roku o godzinie 9. zrana w C. K. Sądach tutejszych sam stanął, albo jeżeli iakie ma prawa swego dowody, te zastępcy wyznaczonemu wczesnie przestał, albo nakoniec innego sobie patrona obrat, tego sądom tutejszym wymienił, i podług przepisu tych środków prawa używał, które do swey obrony za nayskuteczniejsze osądzi; gdyż w przeciwnym razie wszelką niedogodność z zaniedbania wyniknąć mogącą samby sobie, podług opiewu C. K. praw przypisać był winien.

Jozef de Nikorowicz.

J. Gellinek.

W. Roskoschny.

Z Rady C. K. Sądów Szlach. Krakowskich Galicyi Zachod.

W Krakowie dnia 13 Listopada 1802 roku.

J. Daublebski Sterneck.

C. K. sądy szlacheckie Krakowskie Galicyi zachodniej oznajmiają tym Edyktem P.F. Ludwikowi i Ignacemu Kmittom nieprzytomnym: że P. Wincenty Orłowski u sądów tych — o kondykyą summy 2500 zł. pol. na rzecz sukcesorow s. p. Jana Kmitty, w celu zaspokojenia summy 680 zł. pol. z prowizyą od roku 1788 po 5 od sta rachować się mającą — żalobę na nich podał, i o pomoc sądu, ile sprawiedliwość wymaga, prosił.

Gdy zaś sądy te nie mając wiadomości gdzie oni zostają, lub czy wcale w C. K. państwach dziedzicznych znajdują się, onymże adwokata tutejszego P. Spyteckiego, z ich szkodą i ich kosztem zastępcą postanowiły, z którym proces ten stosownie do przepisu ustawy sądowej na C. K. państwa dziedziczne wydanej rozpocznie się i ukończony będzie; oni przeto Edyktem niniejszym tym końcem upominają się: ażebv dnia 8 Marca 1803 roku sami stanęli, albo jeżeli iakie mają prawa swego dowody, te zastępcy wyznaczonemu wczesnie przestali, albo nakoniec innego sobie patrona obrali, tego sądom tutejszym wymienił, i podług przepisu tych środków prawa używali, które do swey obrony za nayskuteczniejsze osądzą; gdyż w przeciwnym razie wszelką niedogodność z zaniedbania wyniknąć mogącą samiby sobie podług opiewu C. K. praw przypisać winne byli.

Jozef de Nikorowicz.

Józef de Cronenfels.

J. Gellinek.

Z Rady C. K. Sądów Szlacheckich Galicyi Zachodniej.

W Krakowie d. 23. Listopada 1802.

Sterneck.

C. K. sądy szlacheckie Krakowskie Galicyi Zachodniej oznajmiają tym Edyktem Jmć Xiędzu Pawłowi Potockiemu: że Xiądz Jozef Łapanowski administrator masy s. p. Xiędza Bartłomieja Jaszewskiego u Sądów Tych — o zapłcenie summy 586 zł. pol. 24 gr. — żalobę na niego podał, i o pomoc sądu, ile sprawiedliwość wymaga, prosił.

Gdy zaś sądy te nie mając wiadomości gdzie obędowany zostaje, lub czy wcale w C. K. państwach dziedzicznych znajdują się, onemuż Xiędzu Pawłowi Potockiemu adwokata tutejszego P. Beldowskiego z jego szkodą i jego kosztem zastępcą postanowiły, z którym proces ten stosownie do przepisow ustawy sądowej na C. K. państwa dziedziczne wydanej rozpocznie się i ukończony będzie; on przeto Edyktem niniejszym tym końcem upomina się, ażebv w czasie przyzwoitym, to jest w przeciagu 90 dni sam stanął, albo jeżeli iakie ma prawa swego dowody, te zastępcy wyznaczonemu wczesnie przestał, albo nakoniec innego sobie patrona obrat, tego sądom tutejszym wymienił, i podług przepisu tych środków prawa używał, które do swey obrony za nayskuteczniejsze osądzi, gdyż w przeciwnym razie wszelką niedogodność z zaniedbania wyniknąć mogącą samby sobie, podług opiewu C. K. praw przypisać był winien.

Jozef de Nikorowicz.

Jozef de Cronenfels, S. P. R. K.

Chrastianski.

Z Rady C. K. Sądów Szlacheckich Krakowskich Galicyi Zachodniej.

W Krakowie dnia 23. Listopada 1802.

Bubna.